

به نام خدا

سرفصل‌های ترسیم شده از سوی مقام معظم رهبری در
جهت‌گیری‌های کلی و کلان دولت جمهوری اسلامی ایران

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۱.....	مقدمه
۲.....	جهت‌گیری اول
۳.....	جهت‌گیری دوم
۵.....	جهت‌گیری سوم
۷.....	جهت‌گیری چهارم
۸.....	جهت‌گیری پنجم
۱۱.....	نتیجه‌گیری
۱۲.....	منبع و مأخذ

کد موضوعی: ۲۷۰

شماره مسلسل: ۱۰۵۹۷

دی‌ماه ۱۳۸۹

دفتر: مطالعات فرهنگی

سرفصل‌های ترسیم شده از سوی مقام معظم رهبری در جهت‌گیری‌های کلی و کلان دولت جمهوری اسلامی ایران

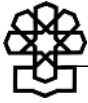
چکیده

در این گزارش پنج جهت‌گیری اصلی مقام معظم رهبری در جهت‌گیری‌های کلی و کلان دولت جمهوری اسلامی ایران در تسهیل زندگی مردم، توجه کردن به سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، پیشرفت و عدالت، جهت‌گیری برنامه پنج‌ساله و مدیریت‌های کلان کشور مورد بررسی قرار گرفته است.

مقدمه

دیدگاه‌های مقام معظم رهبری در جهت‌گیری کلی، سرمشق اولیه برای برنامه‌ریزی کلان دولت جمهوری اسلامی ایران است. این جهت‌گیری‌ها از درون توصیه‌های مقام معظم رهبری بیرون می‌آید و دولت باید طبق آن جهت‌گیری، برنامه‌ریزی و مدیریت کلان نظام اسلامی را سامان دهد.

مقام معظم رهبری در این مورد اشاره کردند که دولت باید جهت‌گیری‌های دین، اخلاق، عدالت، خدمت و مقابله با استکبار را با شدت و حدت و نیز با تعصب حفظ کند و در جهت‌گیری‌ها، برنامه‌ها و مدیریت‌ها کشور هرگز از آن منصرف نشود.

ایشان تصریح کردند که رشد روزافزون فهم، سواد و بلوغ سیاسی مردم موجب شد که جهت‌گیری‌های کلی و کلان دولت را در حوزه دین، اخلاق، عدالت، خدمت، مبارزه و مقابله با استکبار و زورگویان جهان را بیشتر بخواهند. یعنی یکی از دغدغه‌های عمده مردم جهت‌گیری‌های کلان دولت است که به گفتار حاکمیتی در دین، اخلاق و عدالت بیان شده است.

از نظر مقام معظم رهبری امروز مردم بیشتر از گذشته مسائل کشور و جهان را تجزیه و تحلیل می‌کنند و می‌فهمند. یعنی فهم مردم از استکبارستیزی به مراتب از سال‌های قبل و اوایل انقلاب اسلامی روشن‌تر، واضح‌تر و مطلوب‌تر است. چون امروزه مردم بسیاری از چیزها را به‌چشم خود مشاهده کرده‌اند و به‌وضوح بسیاری از چیزها برای آنان در تجربه عملی روشن شده است.

از این‌رو دولت باید با جهت‌گیری کلی نظام اسلامی حرکت کند و هرگز آن را از دست نهد و رها نکند. این راهبرد از راهبردهای اولیه نظام اسلامی در چرخه کلی برنامه‌ریزی و مدیریت کلان دولت است. در این موقعیت جدید کشور مقام معظم رهبری به پنج جهت‌گیری کلی در برنامه‌ریزی و مدیریت اجرایی کلان دولت در دیدار با رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت (۱۳۸۹/۶/۸) در سفر به شهر مقدس قم اشاره کرده‌اند که به‌ترتیب بیان می‌شوند.

جهت‌گیری اول

از نظر مقام معظم رهبری جهت‌گیری اول دولت جمهوری اسلامی ایران این است «یکی از چیزهایی که در جهت‌گیری دولت باید مورد نظر باشد، تسهیل زندگی برای

مردم است»^۱.

جهت‌گیری اول دولت به تسهیل زندگی مردم مربوط می‌شود. از نظر مقام معظم رهبری دولت باید در برنامه‌ریزی با جهت‌گیری آسان کردن زندگی برای مردم برنامه‌ریزی کند. یعنی آسان کردن زندگی برای مردم یکی از سرفصل‌های مهم در جهت‌گیری کلی دولت اسلامی است.

از نظر مقام معظم رهبری این جهت‌گیری رگه اصلی دیگر جهت‌گیری‌های پیرامونی است که در این حوزه وجود دارد. اگر تسهیل زندگی مردم از موضوعیت بیافتد، دیگر امور پیرامونی در دستور قرار نمی‌گیرد. یعنی دولت باید جهت‌گیری اول را جدی بگیرد تا مباحث اقتصادی و دیگر امور مربوط به دولت و حتی دولت الکترونیک، فعال کردن روستاها و جلوگیری از مهاجرت همه تحت آسان کردن زندگی برای مردم خواهد بود که مردم راحت‌تر و با امنیت بیشتر بتوانند زندگی کنند. بنابراین از نظر مقام معظم رهبری تسهیل زندگی مردم باید از جهت‌گیری اولیه دولت باشد که این بخش در بخش‌های مختلف مربوط به دولت و مردم تأثیر می‌گذارد.

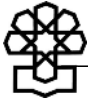
جهت‌گیری دوم

از نظر مقام معظم رهبری «یکی از مواردی که به نظر ما باید در جهت‌گیری کلی دولت مورد توجه قرار گیرد، مسئله سند چشم‌انداز است»^۲.

جهت‌گیری دوم دولت توجه کردن به مسئله سند چشم‌انداز است. از نظر ایشان

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت، ۱۳۸۹/۶/۸.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت، ۱۳۸۹/۶/۸.

سند چشم‌انداز کار اساسی بوده که در کشور انجام شده است. این سند با رویکرد شعاری پایه‌ریزی نشده و با توجه به واقعیات کشور بررسی و مطالعه شده و جوانب آن سنجیده شده است.

از نظر مقام معظم رهبری سند چشم‌انداز در واقع نقشه راه بیست‌ساله کشور است. اکنون از این بیست سال پنج سال گذشت و باید ملاحظه شود که تا چه اندازه پیشرفت وجود داشته است. به‌ویژه اینکه زمان به سرعت می‌گذرد و با یک چشم به هم زدن بیست سال هم تمام می‌شود و ملاحظه می‌شود که کارهای بسیاری برجای مانده است.

پیگیری گام به‌گام رهبری در حرکت کلی کشور به سمت چشم‌انداز و عملیاتی شدن آن ناشی از باور به عدالت و پیشرفت همه‌جانبه است. از بعدی نشان می‌دهد که انتظار ایشان در جهت‌گیری‌های کلی کشور برآورده نشده و از این‌رو در هر فرصت اعلام می‌کند که دولت باید با این نقشه راه کشور به سمت هدف حرکت کند.

اکنون باید مروری در راه طی شده انجام شود که کشور تا چه اندازه به پیش رفته است. یعنی به‌دست آید که تا چه اندازه از این نقشه راه به سمت هدف حرکت کرده است. این نکته در بیانات رهبر در «الگوی اسلامی - پیشرفت به تفصیل بیان شده است»^۱.

مقام معظم رهبری می‌فرماید: این یادآوری‌ها از این بابت است که شاید سال‌ها بگذرد و کاری در نقشه راه انجام نشود. اگر این نقشه راه با برنامه طی نشود، در بقیه این مدت طی کردن آن راه طولانی امکان ندارد.

۱. بیانات رهبری در نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی، ۱۳۸۹/۹/۱۰.

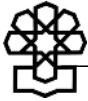
ایشان تأکید کردند که برای پیشرفت در نقشه راه کشور باید تقسیم‌بندی صحیح انجام گیرد. چون تقسیم‌بندی می‌تواند مسیر را به سمت هدف روشن‌تر کند و به تناسب کارها در زمان مشخص خود انجام شود. این تقسیم‌بندی برعهده دولت است و دولت باید با بررسی لازم اقدام کند.

اگر بناست موفقیتی به‌دست آید باید برنامه پنج‌ساله با واقع‌بینانه مورد بررسی قرار گیرد. یعنی ملاحظه شود که کشور به اندازه پنج سال به هدف‌های برنامه نزدیک شده است. در این موقعیت توجه شود که برنامه پنج‌ساله تا چه اندازه مناسب بوده و یا از چه جهاتی کافی نبوده که نتوانسته کشور را به پنج سال جلو ببرد. تأکید رهبری به واقع‌گرایی معطوف است که خط‌کش و مقیاس برای ارزیابی باید وجود داشته باشد.

مقام معظم رهبری تأکید کردند که دولت باید کسانی را موظف کند که با علاقه، تدبیر و تدبیر و با ملاحظه واقعیت‌ها برنامه‌های پنج‌ساله را مورد بررسی قرار دهند و ببینند که پیشرفت کشور تا چه اندازه متناسب یا نامتناسب بوده است. گرچه محاسبه کردن بسیار دقیق در این موارد میسر نمی‌شود، ولی اجمالاً می‌توان فهمید که کشور به سمت پیشرفت حرکت کرده یا خیر.

جهت‌گیری سوم

مقام معظم رهبری در جهت‌گیری سوم فرمودند: «یکی از چیزهای دیگری که در مورد جهت‌گیری‌ها مهم است همین مسئله دهه پیشرفت و عدالت است»^۱.

از نظر مقام معظم رهبری دهه پیشرفت و عدالت یکی از جهت‌گیری‌های کلی و کلان دولت است. دولت در این جهت‌گیری باید معیاری برای پیشرفت و عدالت داشته باشد تا ملاحظه شود که تا چه اندازه برای تأمین جهت‌گیری مراعات شده است.

مقام معظم رهبری می‌فرماید ما پیشنهاد دادیم که این دهه، دهه پیشرفت و عدالت نامیده شود که پذیرفته شد و اکنون دو سال از آن گذشت. گرچه همین کارها و گزارش‌هایی که ارائه شد، مصادیق پیشرفت در بخش‌های مختلف ملاحظه می‌شود، لکن یک پرسش محوری وجود دارد که باید به آن پاسخ گفته شود.

از نظر مقام معظم رهبری مسئله پیشرفت و عدالت از مسائل بسیار مهم در جهت‌گیری کلان دولت است. ایشان با فهم این مشخصه برتر در طرح این موضوع به نکات ظریفی اشاره کرده‌اند. به‌ویژه با طرح چگونگی تأمین عدالت در جامعه به بحث مقیاس و معیار اشاره کرده و آن را امری اجتناب‌ناپذیر دانسته است.

چگونه عدالت در جامعه تأمین می‌شود؟ برای تحقق عدالت یک مقیاس و معیاری لازم است تا مشاهده شود که عدالت در بخش‌های مختلف مانند: فرهنگی، آموزشی، اقتصادی و... مراعات شده یا مراعات نشده است. مثلاً معیار عدالت در بخش آموزش و پرورش یا آموزش عالی چیست؟ چگونه در این دو بخش عدالت تأمین می‌شود.

دولت باید در جهت‌گیری کلی این معیار را مشخص کند و در برنامه‌ریزی و مدیریت کلان کشور این معیار را داخل کند تا کشور در مقام عمل و اجرا به عدالت مورد نظر برسد.

اگر در جهت‌گیری پیشرفت معیاری نباشد و از آن تعریف روشنی وجود نداشته باشد، عدالت مورد نظر تأمین نمی‌شود. بنابراین در پیشرفت همراه با عدالت شاخص

و معیار برای بخش‌های مختلف لازم است. این شاخص‌سازی کاری مهم در دولت است که بودجه‌های تحقیقاتی و عملیاتی خود را می‌خواهد.

جهت‌گیری چهارم

از نظر مقام معظم رهبری «یکی از چیزهای دیگری که باز در این جهت‌گیری لازم است، برنامه‌های پنج‌ساله است»^۱.

بنا به بیان مقام معظم رهبری: برنامه پنج‌ساله یکی از جهت‌گیری‌های کلان دولت جهت‌گیری است. اکنون برنامه پنجم در دستور ملاحظه و بررسی مجلس قرار دارد. در این بررسی لازم است که همکاری واقعی بین دولت و مجلس انجام گیرد.

ایشان می‌گویند: اگر دولت برنامه‌ای تعیین کرده و براساس آن پافشاری می‌کند، چنانچه مجلس بخواهد تغییرات اساسی روی آن انجام دهد، انسجام برنامه به هم می‌خورد. اگر تغییراتی در برنامه پنجم صورت بگیرد که این تغییرات ناشی از نگاه یکپارچه یا کلان به کشور نباشد و نگاه بخشی یا منطقه‌ای باشد، باز هم انسجام برنامه به هم می‌ریزد. نگاه بخشی یا منطقه‌ای گرچه واقعی هم باشد، یک چیزهایی را در نظر بزرگ و درشت نشان می‌دهد که هم درست و هم نیاز واقعی کشور است، ولی زمانی که با نظر مجموعی نگاه می‌شود همان نیازی را که درست بوده می‌بیند که رنگ می‌بازد و کوچک می‌شود. چون در مقایسه‌ای که با بقیه کارها انجام می‌گیرد و با توجه به امکانات محدودی که وجود دارد، طبعاً این نیاز نمی‌تواند اولویت داشته باشد.

مقام معظم رهبری تصریح دارند که به برنامه با این جهت‌گیری باید نگاه کرد. یعنی در بررسی برنامه نباید نگاه بخشی، موضعی، محلی و منطقه‌ای حاکم باشد. ایشان می‌گویند که دولت و مجلس باید منعطف باشند و برنامه انعطاف‌پذیری تهیه کنند. دولت برنامه‌ای را که تهیه کرده باید تغییرپذیر و نقدپذیر بداند و هر یک از دولت و مجلس در جایگاهی که قرار دارند باید انعطاف داشته باشند تا بتوانند حرکت کنند و به هم برسند. اگر این اتفاق رخ دهد برنامه‌ای منسجم از دولت و مجلس بیرون می‌آید که قابلیت عملی شدن دارد.

جهت‌گیری پنجم

مقام معظم رهبری در مورد جهت‌گیری پنجم می‌گویند: «سرفصل دیگری که ما می‌خواهیم... مسئله مدیریت‌های کشور است»^۱.

از نظر مقام معظم رهبری سرفصل پنجم جهت‌گیری کلان دولت مسئله مدیریت‌های کلان کشور است. از نظر ایشان یکی از مدیریت‌های مهم همین مدیریت بر هیئت وزیران است.

مقام معظم رهبری تصریح کردند که: هیئت وزیران جایگاهی بسیار مهم در کشور دارند و ما اعتقاد داریم که این هیئت نقش بسیار سنگینی در کشور به عهده دارد. چون تصمیم‌گیری در هیئت وزیران کاری برعهده همه مسئولین و مردم می‌گذارد. یعنی در مصوبه‌های هیئت وزیران یک چنین اهمیتی وجود دارد. از طرفی

در امور اجرایی همه کارهای کشور در اختیار دولت است.

دغدغه مقام معظم رهبری برنامه‌دار بودن دولت است. ضمن این برنامه‌های کلان دولت باید جهت کلی داشته باشد تا پیشرفت و عدالت را تأمین کند. از این رو به مواردی اشاره کردند که بیان می‌شوند.

۱. هیئت وزیران باید به هم‌افزایی دستگاه‌ها کمک کنند،

۲. اگر بین دستگاه‌ها تعارضی به وجود آید، هیئت وزیران باید این اصطکاک‌ها و تعارض‌ها را به حداقل برسانند و اگر می‌توانند برطرف کنند.

۳. رئیس‌جمهور مانند پلیس راهنمایی است که در مقام ریاست هیئت وزیران راهنمایی می‌کند. یعنی با متوقف کردن یکی و راه‌اندازی دیگری با هدایت هم‌افزایی می‌کند و مانع بروز اصطکاک‌ها و تعارض‌ها در هیئت وزیران می‌شود.

۴. یکی از نقش‌های هیئت وزیران این است که برخی اوقات این اصطکاک‌ها و تعارض‌ها که در عمل و اجرا وجود دارد باید مانع آن در ورود به تبلیغات شوند. یعنی این تعارض‌ها نباید در تبلیغات منعکس شوند. اگر چنین اتفاقی رخ دهد موجب چند برابر شدن بدی‌ها می‌شود. مانند این‌که دستگاهی درباره چیزی حرف می‌زند یا خبری می‌دهد و اظهارنظری می‌کند از آن طرف دستگاه دیگر عکس آن را می‌گوید، در این میان مردم متحیر می‌مانند که واقعاً کدام یک درست است.

با این بیان هیئت وزیران باید بدانند که این مسئله به زندگی مردم ارتباط پیدا می‌کند. یعنی چنان نیست که خارج از زندگی مردم باشد و این اتفاق درست به متن زندگی مردم مربوط می‌شود یا دیده شده که یکی آماری می‌دهد و دیگری آمار دیگر که چنین چیزی نباید اتفاق بیافتد. گرچه همه دولت‌ها گرفتار یک چنین چیزی بودند،

ولی باید تلاش کرد که در نقش دادن به هیئت وزیران و باور کردن این مجموعه‌ها که دور هم می‌نشینند و وقت گران‌قیمتی را مصرف می‌کنند تا آنجا که ممکن است برنامه‌ریزی شود که اصطکاک‌ها را کم کنیم.

۵. نکته قابل اهمیت دیگر نقش هیئت وزیران، است. در اینجا مسئولیت همه مشترک است. یعنی زمانی که شما کنار هم می‌نشینید مسئولیت مشترکی دارید و چنین نیست که کسی بگوید که من دخالتی ندارم و مسئولیتی ندارم. موقعی که در این مجموعه تصمیمی گرفته می‌شود همه آقایان و خانم‌هایی که در آنجا حضور دارند، مسئول هستند. یعنی همه کسانی که صاحب رأی هستند در قبال تصمیم‌ها مسئولیت دارند. بنابراین اکنون که مشخص شد همه مسئولیت دارند، پس باید در پرورش دادن، تصحیح و تکمیل آن مصوبه‌ها نقش ایفا کنند.

با این وجود در جلسه هیئت وزیران کسی نباید مشغول کارتابل خود باشد و یا بدون ملاحظه موضوعی که در آنجا مطرح است وارد جلسه شود.

یعنی مسئله‌ای که بناست در جلسه مطرح شود و شما در آنجا رأی دارید، باید در تصمیم‌گیری‌ها تأثیر بگذارید و نقش قانونی خود را در اثرگذاری ایفا کنید.

با این بیان هیئت وزیران باید راجع به موضوع جلسه فکر کنند، مطالعه کنند و عقبه کارشناسی دستگاه و وزارت خودشان را به کمک چیزی که می‌خواهید به عنوان مصوبه در هیئت دولت بیاید، بیاورید. البته هیئت وزیران اختیاراتی دارند که باید به آنان اعتماد کرد. یعنی باید به کسانی که در قوه مجریه در رأس هستند - وزرا - اعتماد کرد و مسئولیت‌های آنان را باید به رسمیت شناخت و جوری نباشد که لوٹ شود.

۶. در مدیریت‌های دولتی کار موازی صورت نگیرد. زیرا کار موازی انجام دادن

چند عیب اساسی دارد که بیان می‌شود.

الف) هزینه انسانی زیادی بی‌جا مصرف می‌شود،

ب) هزینه ملی زیادی مصرف می‌شود،

ج) تناقض در تصمیم‌گیری‌ها به وجود می‌آید،

د) مسئولیت‌ها لوٹ می‌شود.

در مسئله موازی‌کاری باید تلاش شود در دولت و بین قوا حل شود. یعنی با رویکرد اصلاحی به آن نگاه شود تا با علاج این بیماری در کارآیی دولت افزوده شود. به‌ویژه اگر در داخل دولت موازی‌کاری وجود آید، کاری نامناسب است.

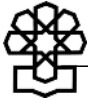
۷. دولت باید انتقادپذیری را در خود نهادینه کند. در برخی موارد از دولت انتقاد می‌شود که درست نیست و حق با دولت است و در مواردی حق با منتقدان است. از این‌رو دولت باید به نحوی عمل کند که مسئولین دولتی انتقادپذیری را در خودشان حل کنند. البته انتقادپذیری کاری سخت است و باید با سعه صدر برخورد کرد. چون ریاست به معنی بالانشینی نیست و اگر بخواهید بر کشور مدیریت کنید ناچارید سعه صدر داشته باشید و یک چیزهایی را در جامعه تحمل کنید.

نتیجه‌گیری

از بیانات مقام معظم رهبری در جهت‌گیری کلی و کلان دولت چند سرمشق اولیه به دست می‌آید.

اول) دولت در برنامه‌ریزی باید درصدد تسهیل زندگی مردم باشد و دیگر امور

باید در جهت تعمیق این اصل قرار گیرند.

دوم) سند چشم‌انداز از نقشه راه بیست‌ساله کشور است و دولت بنا به این باور باید راه پیشرفت کشور را از طریق برنامه پنج‌ساله دنبال کند و سرعت ببخشد.

سوم) جهت‌گیری، برنامه‌ریزی و مدیریت کلان کشور در پیشرفت و عدالت باید معیار داشته باشد تا کشور در مقام اجرا به عدالت مورد نظر برسد.

چهارم) جهت‌گیری دولت در برنامه پنج‌ساله است که هم دولت باید از تغییر نهراسد و منعطف باشد و هم مجلس نباید با تغییرات اساسی یکپارچگی و انسجام برنامه را به هم بریزد تا برنامه‌ای منسجم از دولت و مجلس بیرون آید که قابلیت عملی شدن داشته باشد.

پنجم) جهت‌گیری مدیریت‌های کلان کشور در همسویی، همگرایی، کارآیی و کارآمدی.

منبع و مأخذ

- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت، ۱۳۸۹/۶/۸.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۰۵۹۷

عنوان گزارش: سرفصل‌های ترسیم شده از سوی مقام معظم رهبری در جهت‌گیرهای کلی و کلان دولت جمهوری اسلامی ایران

نام دفتر: مطالعات فرهنگی (گروه مطالعات بنیادین حکومتی)

تهیه و تدوین: سیدیونس ادیانی

ناظر علمی: —

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۸۹/۱۰/۲۸